

Navzkrižja razlomljenih in navideznih identitet

Via Negativa: Sramota, koncept in režija **Bojan Jablanovec**, produkcija Via Negativa. Emanat: Sramota, koncept in koreografija **Maja Delak**, produkcija Zavod Emanat.

Ana Schnabl

Via Negativa in Emanat, dve naši etablirani samostojni gledališki skupini, sta minuli konec tedna premierno predstavili dva performansa, ki sta ju razvili iz koncepta sramote. Podvojeni, vendar raznorodni uprizoritveni strategiji sta se staknili zgolj v odnosu do sramote, ki je kot taka nadvse performativna, a nagnjena k temu, da se v gledališkem kontekstu zlahka sprevrne v ceneno reprezentacijo.

Sramota je zanimiva, ker izpada iz gonje za konsistentno identiteto, ki ji je podvržen sodobni subjekt in je obenem vselej neuspešna, spodletela, neuresničljiva. Tako je zapisano v vsaki subjektivnosti, pa vendar naj bi sramu ne smeli več občutiti, saj pripada nekemu drugemu redu individualnosti, morda viktorijanskemu ali protestantskemu, sodobnost pa naj bi ga v večji meri preživela. Performansa Vie Negative in Emanata poskušata poudariti, da je sram senca vsakega subjekta, ponekod pa se je zaril tako globoko, da je postal celo avtoreferencialen in se najbolj sramuje samega sebe.

Metoda skupine Emanat se je oprla predvsem na problem uprizorljivosti sramote, ki je rezervirana za zasebni učinek, a se hkrati napaja najbolj zunaj, v pogledu drugega, v nadzoru,

ki ga zrcaljenje skozi ta pogled neprestano izvaja. Emanatova sramota se je odvila v premolkih, prekinitvah, obratih, navzkrižjih, točkah trkov: akcije štirih performerjev so se prekrivale in se obotavljale. Ko so se dogajale, se ni za njimi razkrivalo nič pomenljivega; **Loup Abramovici**, ki počasi drsi po odru, s čez glavo povezujenimi hlačami, **Katja Kosi**, ki sedi na belih kvadrnih, **Ingrid Berger Myhre**, ki na sentimentalni pop komad pleše kot ratrak, ki podira vse na svoji poti. Intenca je bila, kakopak, najbolje eksplicirana v pripovedih ali petju (**Irena Tomažin**) o podobah mene in želji iti ven iz samega sebe. Grajenje suspenza, zamikanje prihoda pomena in popredmetenost subjekta je za Emanat tisto, kar bistveno strukturira sramoto in je zato v predstavi najbolj očitno vznikalo. Kljub pomenski tišini, v katero je gledalec sam lahko investiral smisle, se je performativni material izčrpal kmalu po tem, ko se je začel nastavljanje. Napetost je popustila takoj, ko smo razkrinkali dispozitiv; vztrajanje predvidljivega (suspens, odsotnost, zamik) lahko uspe le, ko še lahko anticipiramo dogodek.

Via Negativa se je sramote lotila z druge strani. Artikulirali so jo na način travestije, ki se baha z zelo preprosto, a ne enostavno uprizorljivo formulo: kdor se sramuje, se skriva. Tako so v predolgem performansu razvili in predstavili fiksijske,

biografske, pravljicne like, za katerimi so se skrile dejanske emocionalne vsebine posameznikov. Klovnovska princesa, Spermij Zorc, Mila Osredkar Bezjak, rajska Eva (?), jelen Rudolf, ki ima namesto rogov dildo: vse osebe in živali so služile temu, da bi poudarili, kako trdovratna je projekcija, ki jo v blagor stabilizacije izvaja subjekt. Tudi Via Negativa je trčila ob podobno težavo kot Emanat – razkrižje in navzkrižje razlomljenih, zlaganih in prevarantskih identitet je kljub relevantni zasnovi in pomenom vsake od njih zadosti hitro razpadlo v dolgčas. Da, dobro vemo, koliko se sodobni subjekt skriva in koliko možnosti in invencije mu je ob tem na voljo, pa vendar je to nekaj, kar je zgolj en, prevečkrat zlorabljen, mediatiziran vidik problema. Tudi v geslu »oseba kot maska« se najdejo marginalizirane tematike, ki bi gledališču vrnile zmožnost premeščanja.

Obe uprizoritvi sta trčili ob podobno težavo: kljub relevantni zasnovi svojih gradnikov sta prehitro razpadli v dolgčas.